

Resperger István¹ – Szolga Réka²

A V4-országok stratégiai tervezése és az alkotmányvédelem kérdései stratégiai dokumentumaikban

Strategic Planning of the V4 Countries and the Issues of Constitutional Protection in their Strategic Documents

A világ és az európai térség biztonsági rendszerének egy fontos politikai, diplomáciai és nemzetbiztonsági területe a V4-országok szövetsége. A cikk vizsgálja a „szövetség” stratégiáit és az alkotmányvédelemmel kapcsolatos kérdéseit, a stratégiai tervezés szerkezetét, elemeit a stratégiai dokumentumaikban.

Kulcsszavak: *stratégiai tervezés, alkotmányvédelem, Nemzeti Biztonsági Stratégia, Nemzeti Védelmi Stratégia, Nemzeti Katonai Stratégia, üldözött keresztények helyzete*

The alliance of V4 countries is an important area of political, diplomatic and national security in the security system of the world and the European region. The article examines the issues of the “alliance” strategy and constitutional protection in their strategic documents, and the elements of the structure of strategic planning.

Keywords: *strategic planning, constitutional protection, National Security Strategy, National Defence Strategy, National Military Strategy, situation of persecuted Christians*

1. Bevezetés

A stratégiaalkotás, stratégiai módszerek bemutatásának célja, hogy a stratégiaalkotás és a stratégiai menedzsment szerteágazó tudományterületének legfontosabb elméleti és legkorszerűbb gyakorlati ismereteit adja át az olvasó részére. A stratégia

¹ Ezredes, tanszékvezető, egyetemi tanár, Nemzeti Közszerológati Egyetem Katonai Nemzetbiztonsági Tanszék, e-mail: resperger.istvan@uni-nke.hu

² Hallgató, Nemzeti Közszerológati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Nemzetközi Tanulmányok Szak.

megalkotása és szakszerű menedzselése az egyik, ha nem a legfontosabb vezetői feladat a folyamatmenedzsmenten belül. Egyértelműen definiálhatók azok a személyes képességek, készségek, kompetenciák, amelyekkel rendelkeznie kell annak a vezetőnek, akinek a kezében a stratégiaalkotáshoz kapcsolódó feladatok összpontosulnak. Nélkülözhetetlen kulcskompetencia számára a strukturált, logikus gondolkodásmód, a rendszerszemlélet, az analitikus képesség, a döntéshozatal, az irányítás-delegálás képessége, a változásmenedzsment-képesség – hogy csak legfontosabbakat említsük.

2. A stratégiai gondolkodás és tervezés

A stratégiaalkotást és a stratégiai gondolkodást katonai gyökerekre vezeti vissza a szakirodalom, a stratégia szó görög eredetűre utalva. Ha megnézzük, hogy az egyes definíciók hogyan határozzák meg a stratégia szó mögötti jelentést, akkor világossá válik, hogy a katonai tevékenységgel, hadviseléssel kapcsolatos analógia miért van jelen végig a stratégiai menedzsment vállalatvezetési gyakorlatában, beleértve a 21. századi modern módszertanok alkalmazását is.

2.1. A stratégia fogalma

„Maga a stratégia kifejezés a görög *stratos* szóból ered, ami hadsereget jelent. A stratégiák az ókorban hadvezérek voltak, a stratégia pedig hadjáratok és háborúk vezetésének tudománya. Majd a kifejezés a XX. század második felében az üzleti életben is megjelent, miután a vállalatok között egyre élesedő verseny a piacokat csatáerré változtatta. Míg a harcászathoz a különböző fegyvernemek és csapatok összehangolt akcióira, a piacon az egyes vállalati funkciók, területek, cselekvési programok összehangolására van szükség a győzelem, siker elérése érdekében. Az analógiát tovább erősíti, hogy a harcok kimenetelét mindig is befolyásolta a terep adta lehetőségek kihasználása (pl. a hegyvidék védelmet ad), a vállalatok is azokon a területeken erősítik magukat, ahol erősebbnek tűnnek versenytársaiknál. Ebből következően a stratégia jelenti a kitűzött cél elérésének átfogó tervét.”³

A stratégia fogalma tehát igen szerteágazó, és sok tudományterület használja, de katonai gyökerei a legmélyebbek. A stratégia a hadművészet része, sőt vezető területe, ahol a politikai és katonai felső vezetés gyakorlati tevékenysége megvalósul az ország és a fegyveres erők háborúra való felkészítése és a fegyveres küzdelem vezetése vonatkozásában. A *taktika* (harcászat) a stratégiának van alárendelve, annak célkitűzéseit szolgálja, elérését segíti. A stratégia széles körű használatára jellemző, hogy a gazdaság és a matematika is él vele. A politikai értelemben vett stratégia a politikai harc vezetésének tudománya, elveinek, törvényszerűségeinek rendszere és gyakorlata; általában a politika távlati céljait és megvalósításának módját (módszereit) tartalmazza.

³ Bárdiné Metzker Erika – Csuth Sándor: *A települési önkormányzatok stratégiai vezetése*. Polgármester Akadémia, 2008. 6.

„A nemzeti hatalom eszközeinek összehangolt és integrált fejlesztése, illetve alkalmazása nemzeti vagy többnemzeti célok elérése érdekében. A politika távlati céljait és megvalósításának módját tartalmazza. Egy adott helyzetből a cél által meghatározott jövőbeli állapothoz vezető út, polgári szervezetekben a tervezés és irányítás tudománya. Az üzleti életben a piaci verseny kiéleződésével honosodott meg a fogalom. [...] A szervezet legfőbb, legfontosabb cselekvési iránymutatója, egyben elvek, elvárások, eljárások, normák rendszere. A stratégia szerepe mindenkor jelentős, de különösen krízishelyzetben van vezérlő szerepe. Olyan távlati cél, amely a szervezet tagjainak irányt mutat, meghatározó szerepet játszik szervezeti életükben, tevékenységükben, értékek kialakításában, fenntartásában. A stratégia 5–10 éves vagy hosszabb cselekvési programot, követendő utat vázol fel, ami a szervezet egészére vonatkozik. A stratégia lényegében egy átfogó elképzelés, amely a rendelkezésre álló erőkből a legelőnyösebb helyzetet igyekszik kialakítani a háború megnyeréséhez.”⁴

1. táblázat: A stratégiával kapcsolatos kulcsmondatok gyűjteménye

A stratégiával kapcsolatos kulcsmondatok gyűjteménye
1. A stratégiaalkotás vezetői funkció.
2. A stratégiák magukban foglalják a szervezet jövőjére vonatkozó célok kitűzését, valamint a célok elérését szolgáló eszközök és módszerek meghatározását.
3. A stratégia tartalma arra utal, hogy mire irányul a szervezet stratégiája, azaz milyen típusú jövőbeli működést irányoznak elő a szervezet döntéshozói.
4. A stratégia folyamat szerinti megközelítése azt vizsgálja, hogy miképpen alakulnak ki a vállalati stratégiák.
5. A stratégia mint terv azt jelenti, hogy a szervezet tudatos lépések sorozataként alakítja ki a jövőre vonatkozó elképzeléseit.
6. A stratégia mint jövőkép a szervezet alapvető törekvéseit, a világhoz való viszonyát és a távolabbi jövőben elérendő állapotokat rögzíti.
7. A stratégia mint minta a vállalat által ténylegesen megvalósított magatartásra utal.
8. A stratégia mint pozíció a versenytársakhoz viszonyítva helyezi el a vállalatot a piaci versenyben.
9. A realizált stratégia azt mutatja, hogy elképzeléseiből valójában mit valósít meg a vállalat egy adott időszakban.
10. Stratégiai tervezésről akkor beszélünk, ha a stratégiát szabályozott tervezési folyamat keretében alakítják ki.
11. A stratégiaalkotás fogalma magában foglalja mind a stratégiai tervezési, mind pedig az informális vagy spontán stratégiaalkotási folyamatokat.
12. A misszió (küldetés) kifejezi a szervezet rendeltetését, a világhoz való viszonyát, valamint azt, hogy milyen értékek figyelembevételével működik a vállalkozás. A vízió (jövőkép) a távolabbi jövőben (5–10 év) elérendő állapotokat tűzi ki, amely felé a szervezet halad a rövidebb távú stratégiák megvalósítása terén.
13. Az összvállalati stratégia a szervezet egészére vonatkozó főbb célokat és a célélérés módszereit rögzíti.
14. Az üzletági stratégia arra ad választ, hogy miképpen versenyez a vállalat, hogyan akar versenyelőnyre szert tenni.
15. Az üzleti terv általában több évre szóló cselekvési terv, amelyet a stratégiai akciók és projektek alapján alakítanak ki.

Forrás: Balaton Károly et al.: Stratégiai és üzleti tervezés. Budapest, Aula, 2007. 13–16. alapján a szerzők szerkesztése

⁴ Krajncz Zoltán: *Hadtudományi lexikon*. Új kötet. Budapest, Dialóg Campus, 2019. 619.

A stratégia tehát egymással összehangolt szándékok, döntések együttese, amelyben az adott cél eléréséhez szükséges útvonalakat, lépéseket határozzák meg. A szakirodalomban gyakran megfigyelhető a célok és a stratégiák fogalmának különválasztása, amikor a stratégiát úgy definiálják, mint a célok megvalósításának eszközeit és módszereit, azaz a stratégiák *magukban foglalják* a szervezet jövőjére vonatkozó célok kitűzését, valamint a célok elérését szolgáló eszközök és módszerek meghatározását.⁵

A fenti leírások alapján már kitűnik, hogy a stratégia összetett fogalom, számos megközelítés szerint értelmezhetjük: egyszerre terv, jövőkép, minta és pozíció, amely meghatározza a szervezet rövid és hosszú távú életét, valamint működését.

2.2. Stratégiaalkotás szintjei és csoportosítása⁶

A stratégiaalkotás általában véve három fő szinten különíthető el. A mai modern hadviselés példáján keresztül szemléltetve ezek a következők:

2.2.1. Totális, integrális stratégia

Katonai példával élve: nagysztratégia vagy felsőstratégia (politikai szint) mint egy NATO-, egy EU-stratégia kialakítása, vagy nemzeti szinten egy nemzeti biztonsági stratégia kidolgozása.

2.2.2. Általános vagy ágazati stratégia

Katonai példa: Részstratégia/ágazati stratégia (nemzeti katonai stratégia, külkapcsolati stratégia, környezetvédelmi stratégia), amely a nagysztratégia része.

2.2.3. Operatív stratégia

Katonai példa: „Egy intézményi/vállalati stratégia kialakítása (projekt), amely a részstratégia egy lépését, döntési pontjait összekötő, megvalósító terv. Egy brit katonai gondolkodó szerint a magasabb vagy nagysztratégia feladata az, hogy a különböző eszközöket úgy kombinálja, úgy szabályozza alkalmazásukat, hogy ne zavarják a majdani békeállapotot – ugyanis a biztonság és a fellendülés csak így garantálható.”⁷ A mai modern stratégiai menedzsment kulcsfogalmi: a változás és a folyamatos beavatkozás. A 21. századra jellemző gyors és hirtelen változások és a kialakult helyzetek komplexitása ugyanis oly mértékben megnövekedett (például tudásalapú gazdaság és társadalom kihívásai, e-business-környezet, fenntartható növekedés

⁵ Balaton et al. (2007): i. m.

⁶ Turi Laura Tamara – Resperger István – Túri Viktória: *Stratégiaalkotás, stratégiai módszerek*. Tréning háttéranyag. Budapest, NKE, 2013. 8–9.

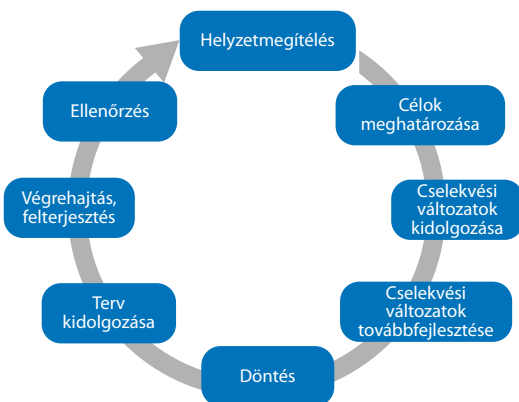
⁷ Basil H. Liddell Hart: *Stratégia*. Budapest, Európa, 2002. 494.

követelményei, növekvő kulturális diverzitás, multinacionális vállalatok kialakulása), hogy mindez alapvetően új szemléletet és rugalmasságot követel a vezetésben és a stratégiaalkotásban. A stratégia legfőbb szerepe tehát ma a vállalatirányításban, hogy képessé tegye a szervezetet a környezet változásaihoz való alkalmazkodásra, számolva a változástól eredő bizonytalansági faktorokkal. A bizonytalansági tényezők legelterjedtebb módja az úgynevezett scenáriótervezés (fajtái: optimista, realista, pesszimista forgatókönyv).

3. A stratégiai tervező modellek, a tervezés lépései

3.1. Tervezési folyamat

A stratégiai tervezési folyamatot körfolyamattal lehet a legegyszerűbben szemléltetni.

1. ábra: A stratégiai tervezési folyamat

Forrás: Resperger István: *A stratégiai tervezés alapjai*. Budapest, ZMNE, 2005. 21. alapján a szerzők szerkesztése

Mint minden tervezési folyamat a probléma megismerésével, a kiinduló adatok *elemzésével*, értékelésével veszi kezdetét. Ezt követi a *helyzetmegítélés*. Ebben a tervezési szakaszban a probléma, a végrehajtandó feladat minden oldalú elemzését hajtják végre a tervezők. Ebbe a kategóriába tartozik a feladatok tervezésénél a saját lehetőségek, a környezet elemzése. A levont *következtetések* hozzájárulnak a feladat pontosabb végrehajtásához. A *célok* meghatározása a megoldandó feladatok szempontjából elengedhetetlen, hiszen a prioritásokat határozza meg a tervezési folyamat későbbi fázisaiban, és a legfőbb irányelv lesz a beosztottak és a törzs számára a feladat végrehajtásánál.

A cselekvési változatok kidolgozása azt a célt szolgálja, hogy a döntéshozó számára a kidolgozók több alternatívát (megoldási javaslatot) készítsenek elő, azért, hogy a vezető a helyzetnek legjobban megfelelő változatot tudja alkalmazni. A további

elemzések, az információk folyamatos gyűjtése és feldolgozása lehetővé teszi a cselekvési változatok továbbfejlesztését. Ez a részfeladat is azt mutatja be, hogy a tervezési folyamat állandó körfolyamatot feltételez, azaz az új információ, a helyzet esetleges változása a tervezőket folyamatos elemzésre, a tervet a megváltozott helyzethez igazításra kényszerítik.

A pontosított cselekvési változatok mérlegelése és kiválasztása a következő tervezési ütem, ahol a döntéshozó a legfontosabb kritériumok (költségek, haszon, veszteségek, biztonság) alapján kiválasztja a változatok közül a helyzethez, a saját képességeikhez legnagyobb valószínűséggel sikert biztosító alternatívát.

A kritériumok meghatározása az egyik legkritikusabb területe a tervezési folyamatnak, hiszen a sikeres feladatmegoldást lehet, hogy több változat is biztosítja, de a saját lehetőségeink és képességeink figyelembevételével, valamint az eredeti célkitűzéseink kell hogy elsőbbséget élvezzenek. Ezt követően a végrehajtás érdekében a megfelelő utasítások kiadását hajtják végre, de nem lezárva a tervezési folyamatot. A végrehajtást koordinálva, ellenőrizve a végrehajtást segíti a felettes döntéshozó szervezet.

3.2. Tervező modellek

A stratégiatervezés különböző *modelljei* lehetővé teszik egy ország nemzeti biztonsági stratégiájának, katonai stratégiájának kialakítását. A tervezési módok lehetővé teszik azt, hogy az ország a számára legmegfelelőbb módon alakítsa ki azokat az alapdokumentumokat, amelyekkel 10–15 éves időszakra meghatározhatják a biztonsággal, a katonai erő fejlesztésével, fenntartásával kapcsolatos kérdéseket.

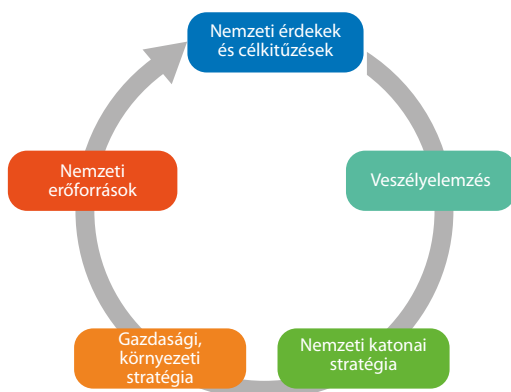
3.2.1. A Cohen-modell⁸

Ez a tervezési modell a nagy országok tervezési modellje, hiszen a veszélyek számbavételén túl lehetőség van a különböző stratégiákhoz hozzárendelni az erőforrásokat. A modell tervezési lépései:

- a kihívások, kockázatok, veszélyek elemzése;
- nemzeti biztonsági stratégia kialakítása;
- katonai, gazdasági, környezeti szempontok értékelése; a nemzeti erőforrások értékelése;
- a nemzeti érdekek és célok meghatározása.

A modell általában a nagyobb anyagi, pénzügyi és katonai erőforrásokkal rendelkező országok stratégiájának kialakításához alkalmas.

⁸ Resperger (2005): i. m. 21.

2. ábra: Cohen-modell

Forrás: Resperger (2005): i. m. 22.

3.2.2. A Bartlett-modell⁹

A modell jellegzetessége hogy a kis országok tervezéséhez alkalmazható a legjobban, ugyanis mind a biztonsági környezet hatásai és mind az erőforrások korlátja jelen van a kis országok biztonságának, nemzeti biztonsági stratégiájának kialakításában. A rendelkezésre álló erőforrások; a kihívások, kockázatok, veszélyek elemzése, a biztonságot befolyásoló környezet elemzése; célkitűzések rögzítése; egységes politikai, katonai, gazdasági, környezeti stratégia kialakítása. Ez a tervezési mód inkább a kevesebb erőforrással rendelkező országok modellje, mert a biztonsági környezet és az erőforrások a két korlátozó tényező, amelyek befolyásolják a nemzeti biztonsági és nemzeti katonai stratégia kialakítását.

3. ábra: A Bartlett-modell

Forrás: Resperger (2005): i. m. 23.

⁹ Resperger (2005): i. m. 23.

3.2.3. A George C. Marshall központ modellje¹⁰

A módszer lényege a nemzeti értékek és érdekek meghatározása, stratégiai számvetés készítése a lehetséges kockázatok, kihívások és fenyegetések függvényében, majd a nemzeti politika figyelembevételével a nemzeti biztonsági és katonai stratégia kialakítása. Ezt az egyszerűbb tervezési rendszert általában a kisebb méretű és képességű országok stratégiájának kialakításához ajánlják a szakértők.

4. ábra: A George C. Marshall-modell

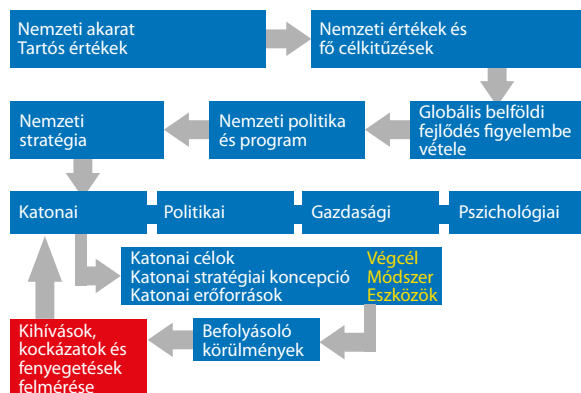
Forrás: Resperger (2005): i. m. 24.

3.2.4. Az U. S. Army War College-modell¹¹

A nemzeti szándék, akarat rögzítése az értékek és a meggyőződés figyelembevételével; a nemzeti érdekek és prioritások rögzítése; a nemzetközi főbb geopolitikai irányzatok, a biztonsági program megfogalmazása; az egységes nemzeti stratégia kialakítása (katonai rész, politikai rész, gazdasági rész, szociálpszichológiai rész). A katonai területen belül a katonai célkitűzések (az elérni kívánt cél rögzítése), a katonai stratégiai koncepció megfogalmazása (módszer), a katonai erőforrások figyelembevétele (eszközök) a befolyásoló körülmények és a kockázatok, kihívások és veszélyek elemzésével. Az amerikai típusú tervező modellek jellemzője, hogy általában a nemzeti érdekből és akaratból vezetnek le a biztonság garantálásának és kialakításának lépéseit. Érdekessége még a pszichológiai részstratégia megalkotása is.

¹⁰ Resperger (2005): i. m. 24.

¹¹ Resperger (2005): i. m. 25.

5. ábra: U. S. Army War College-modell

Forrás: Resperger (2005): i. m. 24.

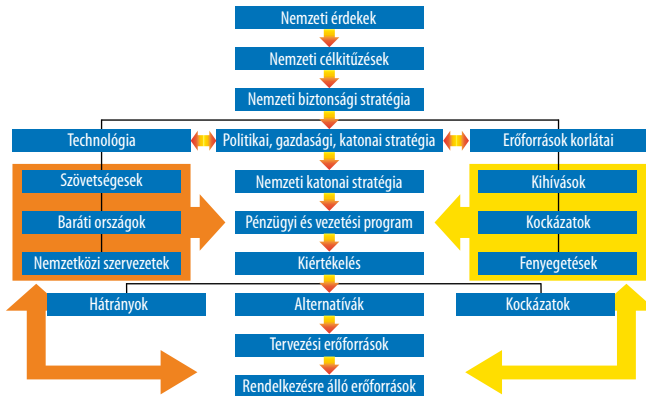
3.2.5. A Lloyd-modell¹²

Az egyik legtöbb részstratégiát figyelembe vevő rendszer a Lloyd-modell. Részlépései: a nemzeti érdekek, a nemzeti célkitűzések rögzítése; a nemzeti biztonsági stratégia kialakítása egységes stratégia keretében (politikai, gazdasági, katonai elemek). Ehhez figyelembe kell venni a nemzetközi rendszer szereplőit, a kihívásokat, a lehetőségeket, a szövetségeseket, a baráti országokat, a nemzetközi intézményeket és lehetőségeiket, valamint a rendelkezésre álló technológiát. A nemzeti katonai stratégia kialakítása a pénzügyi lehetőségek és a vezetési-irányítási rendszerek figyelembevételével, a veszélyek, hátrányok kiértékelése a tervezett és a rendelkezésre álló erők és erőforrások alapján, az alternatívák (cselekvési lehetőségek) meghatározásával történik.

A modellek bemutatásán túl meg kell említenünk a különböző leíró mátrixokat, azokat az elemző módszereket, amelyeket a komplex elemzésekhez lehet használni; ilyenek azok a modellek például, amelyek a politikai, gazdasági, ökológiai, katonai és egyéb biztonsági dimenziókat elemzik. Ilyen például a PMSII-modell is. Vida Csaba¹³ több tanulmányában a leíró mátrixot elemzi, ahol ismerteti, hogy az egyén, a régió, az országrégió és a globális régió biztonsági problémáit egy mátrixban vagy táblázatban lehet értékelni, illetve jelezni, hogy melyek azok a területek, amelyek fenyegetik a biztonság dimenzióit az egyén, az ország vagy országcsoport szintjén.

¹² Resperger (2005): i. m. 26.

¹³ Vida Csaba: A biztonságpolitikai leíromátrix. *Hadtudomány*, 21. (2011), 4. 36–53.

6. ábra: A Lloyd-modell

Forrás: Resperger (2005): i. m. 26.

Az alábbi, 2. táblázat alapos precizítással hasonlítja össze a stratégiai tervező modelleket különböző szempontok alapján:

2. táblázat: Összehasonlító táblázat a stratégiai tervező modellekről

Összehasonlító táblázat a stratégiai tervező modellekről					
Modellek	Cohen	Bartlett	Marshall	War College	Lloyd
Elemek					
Nemzeti érdek	✓		✓	✓	✓
Nemzeti értékek			✓	✓	
Nemzeti célkitűzések	✓	✓		✓	✓
Nemzeti akarat				✓	
Stratégiai számvetés			✓		
Veszélyelemzés	✓	✓	✓	✓	✓
Kockázatok	✓	✓	✓	✓	✓
Kihívások	✓	✓	✓	✓	✓
Fenyegetések	✓	✓	✓	✓	✓
Nemzeti Biztonsági Stratégia			✓	✓	✓
Nemzeti Katonai Stratégia	✓	✓	✓	✓	✓
Katonai célok				✓	
Katonai stratégiai koncepció				✓	
Katonai erőforrások				✓	
Politikai stratégia		✓		✓	✓
Gazdasági stratégia	✓	✓		✓	✓
Környezeti stratégia	✓	✓			
Pénzügyi stratégia					✓
Pszichológia stratégia				✓	
Vezetési stratégia					✓
Nemzeti erőforrások	✓	✓			✓

Összehasonlító táblázat a stratégiai tervező modellekről					
Modellek	Cohen	Bartlett	Marshall	War College	Lloyd
Elemek					
Befolyásoló körülmények				✓	✓
Technológiai					✓
Tervezési erőforrások					✓
Globális fejlődés				✓	
Belföldi fejlődés				✓	
Biztonsági környezet		✓			✓
Szövetségek					✓
Baráti országok					✓
Nemzetközi szervezetek					✓

Forrás: a szerző szerkesztése Resperger (2005): i. m. 28. alapján

A fentiek alapján a stratégiai dokumentumok elemzéséről megállapítható, hogy céljuk egyértelműen mind felső stratégiai (politikai) mind ágazati, mind projektszinten az ország érdekeinek, védelmi céljainak megvalósítása, az értékek megőrzésével. Ezek után tekintsük át a V4 országok stratégiai dokumentumait, az alkotmányvédelem kérdésében és a keresztények védelméért folytatott munkát a magyar stratégiában.

4. Alkotmányvédelem a visegrádi országokban

Az alkotmányvédelem, amely az alkotmányos rend ellen elkövetett sértéseket felderíti és elhárítja, egyik legnagyobb kihívása az új hibrid hadviseléssel szembeni küzdelem a 21. században. A nemzeti alkotmányos rendek elleni háborúk ma nem a hagyományos értelemben vett fegyverekkel, szemtől szemben folynak. A hibrid hadviselés során új stratégiai szemlélettel nem a fegyverek dominálnak a célország bekebelezésében. Az ellenség információs, katonai, gazdasági, oktatási, pénzügyi, hatalmi eszközökkel hatol be az országokba, és felbolygatja az állampolgárok életét, az alkotmányos rendet, szinte észrevétlenül. Napjainkban kifejezetten felértékelődött a nemzeti biztonsági szolgálat, így az alkotmányvédelem szerepe is, hiszen ezeket éppen azzal a céllal működtetik, hogy a rendzavaró szervezkedésekre fény derüljön. Felértékelődött az a józan emberi, nemzeti gondolkodás is, amely a káros globális törekvéseket, állam ellen hangoló hangokat képes kiszűrni korunk zajában.

Vizsgálom a négy ország védelmi és nemzeti biztonsági stratégiáit. Ezek mindegyike kitér azokra a veszélyekre, amelyekre reagálni kívánnak: terrorizmus, illegális és tömeges migráció, szervezett bűnözés, energiafüggőség, kábítószer-kereskedelem, kibertámadások, tömegpusztító fegyverek gyártása, szélsőséges vallási csoportok aktivitása, alkotmányos rendet megzavaró külföldi NGO-k (nem állami szervezetek), globalizáció következtében kialakult anyagi és erkölcsi károk.

4.1. Alkotmányvédelmi kihívások, amelyekre a V4-ek reagálnak

„Az alkotmányvédelem feladata az állam rendjének megváltoztatására, megzavarására irányuló, leplezett formában történő törekvés, szervezkedés leleplezése és elhárítása.”¹⁴ A külpolitika legfontosabb támasza a nemzetbiztonság és az alkotmányvédelem, amelyben az új kihívásokhoz való alkalmazkodás kidolgozása válik szükségessé. A regionális kül- és biztonságpolitika értékeinek meghatározásakor a viszonyítási pont nem a nemzetközi, hanem a nemzetállami, tágabb értelemben a regionális értékek és érdekek. A közös stratégiai kultúra születése folyamatban van, a V4-ek fontossága a biztonság- és védelempolitika területén bizonyított az egyezmények megkötésével, valamint a négy nemzet biztonsági és védelmi stratégiáival, amelyekben a visegrádi együttműködés kivétel nélkül a NATO és az EU után helyezkedik el. A magyar alkotmányvédelmi kihívásokat tekintem alapnak az egész Kelet-Közép-Európát érintő alkotmányvédelmi feladatok kapcsán. A visegrádi országok stratégiáinak témához kapcsolódó pontjait foglalom össze. „A 21. század biztonsági kihívásaival kapcsolatban különösen fontos megemlíteni, hogy ellenfeleink nem elégednek meg a folyamatok és a szándékok megismerésével: azok alakítására, befolyásolására is töreksenek, veszélyeztetve ezzel szuverenitásunkat és demokráciánkat. Ezeknek védelmére jött létre az alkotmányvédelem.”

Az alkotmányvédelem legfontosabb feladatai az alábbi tevékenységek felderítése és elhárítása:

- az ellenérdekelt titkosszolgálati törekvések;
- politikai/vallási szélsőségesek tevékenysége;
- nemzetgazdaság biztonságát veszélyeztető törekvések;
- szervezett bűnözés tevékenysége, törekvései;
- a tömeges és illegális migráció;
- nem kormányzati szervezetek/NGO-k.

A V4-országok esetében a nemzeti biztonsági és a védelmi stratégiák a NATO, az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikája, az EBESZ (Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet) és az ENSZ (Egyesült Nemzetek Szervezete) dokumentumain alapulnak. Közös elemek a 21. századi biztonsági kihívásokra való figyelmeztetés, így mindegyik stratégia kitér a kiber-, energia-, gazdasági biztonság kérdéskörére, a klímaváltozás hatásainak súlyosbodására, a humanitárius válságok, regionális konfliktusok elterjedésére, az aszimmetrikus hadviselés veszélyeire.

¹⁴ Kovács Z. András – Regényi Kund: Az Alkotmányvédelmi Hivatal. In Resperger István (szerk.): *Nemzetbiztonsági alapismeretek*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 116, 230–234.

4.2. V4 védelmi és nemzeti biztonsági stratégiák

4.2.1. Lengyelország

Mivel az ország mérete, gazdasága is jóval meghaladja a többiekét, védelmi költségvetése is a legmagasabb. A lengyel védelempolitika alapdokumentumai a Nemzeti Biztonsági Stratégia¹⁵ (2020) és a Nemzeti Védelmi Stratégia (2016). Mindkettőben koherens elemként tüntetik fel az Európai Uniót és a NATO-t mint a biztonság szavatolóit, de a regionalizmus fontossága szintén kétséget kizáróan kicseng. A V4-es együttműködés rangos helyen szerepel a lengyel biztonság- és védelempolitikában, a nemzetközi viszonylatban is jelentősnek mutakozó Lengyelországban. A védelmi stratégiában hosszú távú, egészen 2030-ig szóló célokat fogalmaznak meg a politikai-gazdasági szektorra vonatkozólag is.

2016-ban jelent meg a Stratégiai Védelmi Felülvizsgálat,¹⁶ amely a védelmi minisztérium legfontosabb stratégiai dokumentumaként ismert. Az ebben meghatározott védelmi célok teljesítését folyamatosan ellenőrzi a védelmi minisztérium. A koncepció 2032-ig tűzte ki a stratégia teljes megvalósulását. A védelmi képességek újragondolása megtörtént 2016-ra. A biztonsági környezetben drámai változások történtek, a globális és nemzeti érdekek közötti disszonancia szembetűnő. Az országok önállóan fontosabb szerepet játszanak a regionális és a globális utasítások végrehajtásában. Az államok saját stabilitásukért hatékonyan állnak ki, okosan használják a nem állami szereplőket (aktorokat). Lengyelország védelmi prioritása, hogy rendelkezzen hatékony elrettentő potenciállal. Feladata nemcsak a nemzete védelme, hanem a szövetségeseké is. Cél egy azonnali reakcióra képes haderő, amely a válságkezelő műveleteiben a többi védelmi szervezettel együttműködik. Elkötelezett atlantista országgként a lengyelek számára fontos a NATO, amelyet a világ legerősebb katonai szövetségeként aposztrofálnak, és Európa stabilitását az európai–amerikai katonai együttműködés további fejlesztésében látják.

A 2020-ban megjelent magyar Nemzeti Biztonsági Stratégiát (NBS) követte a lengyel. A miénkhez hasonlóan az új dokumentum központi elemei között szerepel a kiszámíthatatlan biztonsági környezettel, pontosabban a hibrid hadviseléssel szembeni fellépés, a nyugati szövetségi rendszer biztonságpolitikáját követve. A lengyel stratégia a többi V4-országéhoz hasonlóan maradt atlantista, aminek következtében az Egyesült Államokat és az Európai Uniót nevezi meg a legfontosabb szövetségeseinek. A nemzetközi biztonságot leginkább fenyegető tényezőkre fókuszál, az oroszok, illetve a kínaiak általi fenyegetettséget nevesíti.

A biztonsági szempontok négy pillérre épülnek: a nemzeti érdekek érvényesítése a nemzetbiztonságban, Lengyelország sikeres integrálása a nemzetközi biztonsági rendszerbe, a nemzeti identitás és a nemzeti örökség megfelelő védelme, valamint környezet-, egészség- és családvédelem. A lengyel nemzetbiztonságban hangsúlyozott nemzeti érdekek a függetlenség, területi integritás, szuverenitás, valamint az állam és az állampolgárok védelme. Lényeges eleme a nemzetközi rend formálása, amely

¹⁵ Republic of Poland: *National Security Strategy of the Republic of Poland* (2020).

¹⁶ Republic of Poland: *Structure of Polish Armed Forces* (é. n.).

a szolidaritáson és a nemzetközi jog iránti szolidaritáson, tiszteleten alapul. A lengyel nemzeti stratégia szerint fontos a nemzeti identitás erősítése, a nemzeti örökség védelme, végezetül a fenntartható és kiegyensúlyozott társadalmi és gazdasági fejlődés, továbbá a környezetvédelem.

Lengyelország mint Európa középhatalma nyilvánvalóan nem a Bartlett-modell alapján alakította ki stratégiai elgondolásait, ezeknél a tervezéseknél egy átfogóbb leíró mátrix alapján valósíthatta meg nemzeti biztonsági stratégiája kialakítását.

4.2.2. Magyarország

Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája¹⁷ (2021) szerint:

„Változékony és nehezen kiszámítható biztonsági környezetünkben előrejelzés nélkül alakulhatnak ki válságok közvetlenül Magyarország határain, közvetett térségünkben vagy stratégiai távolságokban. Magyarország stratégiai célkitűzése, hogy 2030-ra olyan Magyar Honvédséget építsen, amely a NATO tagjaként és a régió egyik meghatározó haderejeként képes garantálni az ország biztonságát, elrettenteni az esetleges agressziót, támogatni az összkormányzati védekezést a katonai és nem katonai fenyegetésekkel és kihívásokkal szemben, továbbá képes ellátni szövetségi és európai uniós tagságából származó feladatait.”¹⁸

A dokumentum a 21. századi művelti környezetet jól határozza meg, hiszen megnevezi a hibrid hadviselést, amelynek során állami és nem állami szereplők katonai és nem katonai eszközökkel próbálják az érdekeiket érvényesíteni. Egy másik megfogalmazás szerint, olyan erőszak alkalmazása, amellyel nem akarják meghaladni a háborús szintet a konfliktus folyamán. Ehhez főként a stratégiai kommunikáció játszik nagy szerepet abban, hogy manipulálni lehet a társadalmak stabilitását. Külön foglalkoznak a proxy- vagy helyettesítő erővel, hiszen ilyen szereplőkkel lehet rejtett állami támogatással bűnözőket, terroristákat főleg nem kormányzati szervezeteknek álcázott szereplőket egy adott konfliktusban támogatni.

„A globális és az európai biztonsági környezetet az instabilitás és a kiszámíthatatlanság jellemzi. A távoli térségekben kialakult válságok rövid időn belül hatással lehetnek Magyarország biztonságára is [...]. A 21. században a háború céljának változatlansága mellett annak színterei, formái és eszközei kibővülnek, jellemzői változnak, egyre inkább átterjednek a biztonság nem katonai dimenzióira. Az úgynevezett hibrid hadviselés során állami és nem állami szereplők katonai és nem katonai eszközöknek egy meghatározott stratégiai cél érdekében történő összehangolt felhasználásával törekednek érdekeiket a szemben álló fél kárára

¹⁷ 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról.

¹⁸ 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozat, Bevezető.

érvényesíteni, illetve lépéseket tehetnek a Magyarországot fenyegető kihívások, válságok súlyosbítása érdekében.”¹⁹

A V4-es dimenzióból tekintve Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája²⁰ (2020) és a lengyel biztonsági stratégiák (2020) a legújabb, ezáltal a legmodernebb dokumentumok. Tartalmukban, irányultságukban is felfedezhetők új elemek: az új globális kihívásokra adott válaszokat kell azonosítanunk. Lényeges a többpólusú nemzetközi rendszer és egy új világrend felismerése a stratégiában, a korábbi, 2012-es verzióhoz képest táguló biztonsági horizont, és ehhez társuló markáns külpolitikai irányokat mutató világos vízió.

„16. Meggyőződésünk, hogy Közép-Európát nemcsak történelmi és kulturális értelemben, hanem politikai és gazdasági területen is számos sajátos közös érdek fűzi össze. Célunk, hogy aktívan közreműködjünk e természetes egységet képező térség még szorosabb összeláncolásában, elsődlegesen a Visegrádi Együttműködés (V4) és más többnemzeti formáció és regionális képességfejlesztési kezdeményezés keretében.”²¹

– figyelmeztet a V4-kapcsolatok erősítésére és továbbfejlesztésére. A stratégia a V4-ek együttműködésnek fenntartását és fejlődését nemzeti érdekként tünteti fel, kiemeli az érintett államok közös képességeinek biztosítását a NATO és az EU erőfeszítéseivel.

Magyarország biztonsági fenyegetéseinek száma is megsokszorozódott a korábbi stratégiában foglaltakhoz képest: váratlanság, változékonyság, összetettség, hatalmi centrumok közötti versengés, globális közjavak újraosztása, klímaváltozás, geostratégiai kihívások, befagyott konfliktusok, a nemzetközi jog csökkenő kikényszeríthetősége, migráció, túlnépesedés, erőforrások, vallási fundamentalizmus, terrorizmus, technológiai válságok, digitális és pénzügyi sérülékenység. Az aszimmetrikus és hibrid hadviselés elterjedése elmosza a béke és háború közötti éles határvonalat, az állami és nem állami szereplők tevékenységét. Ezáltal szinte lehetetlenné válik a megelőzés, a felkészülés. Az euroatlanti és az európai biztonsági rendszer a hidegháború óta nem tapasztalt fenyegetésekkel szembesül, a biztonság katonai eleme felértékelődött.

Az új stratégia szerint biztonsági kihívást jelentenek a társadalmi feszültségeket kihasználó politikai, vallási, ideológiai vagy más alapú szélsőséges csoportok, amelyek alkotmányos intézmények működésének megzavarására és antidemokratikus politikai céljaik népszerűsítésére törekednek, ám – mint írja – az erőszakos fellépésre kész szélsőséges körök társadalmi hatása a nemzetbiztonsági szolgálatoknak köszönhetően csekély. Hazánk elsődleges biztonsági érdekének tekinti szuverenitásának, területi integritásának, alkotmányos rendjének megőrzését, az állampolgárok biztonságát, az ország stabilitását, de ugyanígy nemzeti biztonsági érdekként aposztrofálja a nemzetközi biztonság és stabilitás erősítését is.

¹⁹ 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozat.

²⁰ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról.

²¹ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat, Alapvető értékeink, 16. pont

A közös európai menekültügyi rendszer átalakításának szigorítását emeli ki, az olyan törekvések támogatását, amelyeknek célja a kibocsátó országok visszafogadási hajlandóságának növelése. Akár a jelenlegi helyzet, a koronavírus-járvány kapcsán is kiemelendő az az új elem a stratégiában, amely az álhírterjesztéssel kapcsolatos szigorú fellépést rögzíti, majd említi a nemzetbiztonság további fejlesztésének fontosságát.

Országunk biztonsági stratégiájánál, főként a Nemzeti Katonai Stratégiánál átfogó komplex elemzést hajtottak végre, hogy mely dimenziókban van hiánya a biztonság az emberek és az ország szempontjából. A Nemzeti Katonai Stratégia az első olyan stratégia, amely egyértelműen meghatározza a biztonsági állapotot, a haderő helyzetét, rendelkezik olyan politikai akarattal, amely meg kívánja védeni az ország érdekeit. A stratégia reális végrehajtása szempontjából nagyon fontos, hogy mind a költségvetés mind a GDP 2%-a 2024-re rendelkezésre fog állni. A másik kulcsfontosságú terület, hogy a védelmi beszerzések területén megtörtént a fő fegyverzetek beérkezése vagy lekötése – Leopard 2. A7+, Panzerhaubitze 2000 önjáró löveg, Lynx gyalogsági harcjármű, Gidrán gyalogsági jármű, Airbus szállító gépek, H145M helikopterek –, tehát a technikai eszközök rendelkezésre állnak a stratégia valóra váltásához. Következő nagy feladat lesz a személyi állomány toborzása, a meglevő tiszt-, altiszt- és tisztjelöltállomány kiképzése az új eszközökre és felkészítése az alkalmazásra.

4.2.3. Csehország

A 2017-es cseh védelmi stratégiára és a 2015-ös cseh biztonsági stratégiára építve született meg 2019-ben *A hosszú távú perspektíva a védelemhez* című védelmi stratégia,²² amely egy 2035-ig tartó intervallum fejlődési irányait fogalmazza meg. A dokumentum hangsúlyozza a cseh védelem elkötelezettségét a NATO és az EU irányába.

A stratégia szerint a biztonsági környezet minden dimenziója úgy alakul, hogy folytatódik a gazdasági, a politikai és a katonai erő redisztribúciója, diffúziója. Komplexebbek a stratégiai célok, ahogy az aktorok, a fenyegetések kiszámíthatósága is, elsősorban a hibrid hadműveletek elterjedése következtében, aminek során igyekeznek minél kevesebb költséggel, jóval hatékonyabb nem katonai, hanem „soft” képességekkel, minél nagyobb hatást elérni.

A humanitárius válságok következtében kialakuló tömeges migráció fő célpontja Európa. Ennek negatív hatásai az adott területeken a többségivé váló migránsok, a befogadó állam anyagi leterheltsége, a befogadó állam társadalmában kialakuló destabilizáló hatások, továbbá a radikalizmus, a szélsőséges mozgalmak és pártok kialakulása a bevándorlók és a befogadó állam polgárait is érintően.

A konfliktusok kialakulásának legfőbb okai: a) folyamatos gazdasági és információs globalizáció, b) klímaváltozás, egyenlőtlen technológiai és demográfiai fejlődés, amely meghatározza a távolabbi aktorok geopolitikai-stratégiai érdekeinek változását. A megnövekedett mobilitás és a nagy népsűrűség növeli a világjárványok terjedésének kockázatát – olvasható a 2019-es cseh stratégiában. A közösségi média átláthatatlan mértékben válik a pszichológiai hadviselés és a dezinformálás eszközévé. A hibrid

²² The Long Term Perspective for Defence 2035.

hadműveletekben összekapcsolódik a katonai és a civil eszközök alkalmazása a gazdasági nyomásgyakorlással. A hibrid hadviselésben a dezinformálással és a propagandával a külföldi hatalomszerzés a cél, mégpedig nyílt nemzetközi agresszió nélkül. További lényeges konfliktustényezők a vízhiány, a klímaváltozás, a nyersanyagok iránt megnőtt kereslet.

Ez a dokumentum egyedülállóan, külön kitér korunk egyik legfenyegetőbb problémájára: a modern társadalmak információs technológiáktól való függésére, ami a kiberbiztonság kérdéskörét minden kormány számára kritikus napirendi ponttá teszi. Állami és nem állami szereplők offenzív kiberképességei lehetővé teszik digitális rendszerek támadását, a kibertámadók leleplezése pedig nehéz. Ehhez olyan képességekre van szükség, amelyet a biztonsági és katonai szolgálatok összevont műveletei tesznek lehetővé. A cseh nemzeti biztonsági stratégia²³ (2015) a cseh védelmi politika alakításának alapját képezi, amelyet az alapvető, a stratégiai és egyéb értékek mentén szerkesztettek. Vitális alapérdekek: szuverenitás, területi integritás, politikai függetlenség, alkotmányosság védelme, alapvető emberi jogok védelme. Stratégiai alapérdekek: euroatlanti régió biztonsága, hozzájárulás az ENSZ stabilizációs szerepéhez, hatékonyságához, NATO-/EU-kohézió erősítése. Egyéb alapérdekek: bűncselekmények számának csökkentése, gazdasági szervezett bűnözés, korrupció elleni hatékony fellépés, hatékonyabbá tenni a kormányzati intézményeket, nemzetbiztonsághoz kapcsolódó szervezetek fejlesztése, biztonsági tudatosság erősítése, a biztonsági szektorban a kutatás és fejlesztés, ezzel együtt az innováció támogatása.

A stratégiai környezetről megállapítja, hogy elterjedtek a kiszámíthatatlan biztonsági kihívások, az aszimmetrikus hadviselés, így előre nem látható fenyegetésekre kell kifejleszteni rezilienciát (védelmi képességet) diplomáciai és egyéb törvényes eszközökkel. Gyakori azonban, hogy bizonyos államok katonai, politikai, gazdasági nyomást gyakorolnak más államokra, továbbá titkosszolgálati tevékenységekkel lépik át saját befolyási területeiket, amely folyamatok már a kibertérben is zajlanak. Ezek okozzák az európai biztonság politikai és jogi erózióját.

A cseh dokumentum szerint a kontinensen nagy igény lenne arra, hogy Európa másoktól függetlenül tudjon katonailag készen állni és válaszolni az új biztonsági kihívásokra: növekvő energiaigény, ellenőrizetlen migráció, kibertámadások és romló biztonsági szituációk. A V4-együttműködést mint a regionális védelem egyik alappilléret nevezi meg a 2017-es védelmi stratégia egyik pontjában.²⁴

A cseh nemzeti stratégia rávilágít arra a sajnálatos tényre, hogy az állam mint az erőszak monopóliumát birtokló szervezet, elvesztette pozícióját a hadsereg alkalmazását, felhasználását és bevetését illetően, illetve a kulcsszerepet betöltő információk áramlásának irányításában. A folyamatokba beáramló nem állami szereplők képesek aláásni az államok érdekeit, saját infrastruktúrájukkal helyettesíteni az állami rendszer elemeit, területi ambícióikat valósággá váltani. A nem állami szereplők képesek erőszakot alkalmazni az állampolgárok biztonságát, az érintett nemzetek stabilitását és

²³ The Czech Republic: *National Security Strategy of the Czech Republic* (2015).

²⁴ The Czech Republic: *The Defence Strategy of the Czech Republic* (2017). Pillar 1: Responsible approach by the state to the defence of the Czech Republic, and NATO and EU membership commitments. 20-as cikkely/Regional. 11.

integritását fenyegetve. A külföldről érkező harcosok biztonsági kockázatot jelentenek Európának – rögzíti a dokumentum.

A nemzetközi szervezetek különböző fokú válaszai összhangban vannak a biztonsági környezet változásaival, a trendekkel, habár a válaszok nem mindig a legmegfelelőbb módon zajlanak, egy komolyabb mértékű krízist kezelni ezekkel nem lehet. A cseh dokumentum szerint a NATO, az EU és a regionális biztonsági szervezetek növekvő nyomással néznek szembe, amelyekre nincsenek igazi gyakorlati válaszok. Kontinensüket fenyegeti a terrorizmus, a proliferáció, tömegpusztító fegyverek, kibertámadások, a nemzetközi migráció negatív aspektusai, a korrupció és az ennek következtében megrendült társadalmi bizalom.

Országvédelmi stratégia kialakítása folyamán a leíró mátrixokat, illetve a Bartlett-modellt vették figyelembe. Az ország helyzete hasonló, mint a magyarországi, hasonlóan nehezen kezelik azokat a kérdéseket, amelyek a migrációval, a hibrid fenyegetésekkel kapcsolatosak, tehát mind a NATO-val, mind az EU-val való kapcsolatépítésüket, illetve tagságukból adódó előnyüket szeretnék a saját érdekeik és értékeik védelme érdekében kamatoztatni.

4.2.4. Szlovákia

A szlovák védelmi stratégiát (2021) márciusban hirdették meg, közzétéve a Szlovák Védelmi Minisztérium honlapján. Két fő irányvonalon halad: védelempolitikai keret és védelempolitika. A szlovák stratégia szerint nincs olyan állam, amely önmagában képes a biztonsági kihívások teljes spektrumával egyedül szembenézni.

A védelem kialakításának sarokpontjai mellett a stratégia szól a szlovák védelempolitika stratégiaalkotásának legfőbb eszközeiről is. A katonai személyi állomány fejlesztése, számának növelése, képzése, fizikai-pszichológiai felkészítése, a vezetői készségek megújítása szintén szerepel benne. Szükséges reziliens kommunikációs és információs rendszerek fenntartása, amelyek ellenállóak a kibertámadásokkal szemben. A szlovák stratégia 50. pontjában jelenik meg a visegrádi csoport. Szlovákia fejleszti a fegyveres erők kapacitását, a katonai rendőrséget, a hírszerző szolgálatot a nemzetközi együttműködés útján, a NATO-n, az EU-n és a visegrádi csoporton belül bilaterálisan, hangsúlyosan stratégiai szövetségben.²⁵

A szlovák stratégia taglalja, hogy a négy nemzet képes válaszokat adni a globális biztonsági környezet fő változásaira, globális, regionális és nemzeti szinten. Mindegyik stratégia a hibrid aktivitást, a kibervédelmet, a terrorizmus, extrémizmus elleni küzdelmet, a migrációs válság leküzdését, az agresszív rezsimek háborús fenyegetéseit, az európai államok szomszédságában tapasztalható instabilitást, konfliktusokat, idegen harcosok benyomulását, térhódítását veszélyes fenyegetésnek tekinti. Külső faktorokként említi az agresszív orosz politikára reagálást, a nemzetek területi integritásának katonai műveletekkel való szétzúzását, a terrortámadások számának növekedését, a nemzetközi jogszabályok megszegését, a bukott államok számának növekedését

²⁵ Slovak Republic: *The Defence Strategy of the Slovak Republic* (2021). III. fejezet, Armed Forces Development, 50-es pont, 19.

az EU-val szomszédos régiókban. Szlovákia biztonsági stratégiája szerint a V4-ek biztonsági pozícióit a nemzetközi szervezetekhez csatlakozás terelte kedvező irányba, tagságuk a NATO-ban és az EU-ban új kondíciókat teremtett a biztonsági érdekek alakulásában – áll a szlovákok dokumentumában.²⁶ A védelmi stratégiával szemben ezt a biztonsági stratégiát 2005 óta nem frissítették, a vizsgált fenyegetettség jele alapjaiban nem változott, mennyiségük és minőségük annál inkább. Szlovákia úgy vélte, hogy nőttek a biztonsági garanciák az uniós csatlakozással. Mint azt rögzítették, a többi európai országhoz hasonló fenyegetettségi tényezőkkel áll szemben, amelyek közül a legkomolyabb veszélyt a terroristák és/vagy a bukott államok által használt tömegpusztító és biológiai fegyverek jelentenek. A regionális konfliktusok nemcsak a regionális, hanem az egész euroatlanti stabilitást fenyegetik – szögezi le. Ezek megoldatlansága aláassa a nemzetközi biztonsági rendszerbe vetett bizalmat. Ahogy a biztonsági stratégiák összessége, a szlovákok is kitérnek a legfontosabb fenyegetésekre. Ezek megegyeznek az európai és közép-európai tendenciákkal. A V4-ek egy újabb pontban megjelennek: a biztonságpolitika végrehajtásának fontos eszköze a nemzetközi és regionális intézményekkel és szövetségekkel való együttműködés, azaz a NATO és az EU mellett a Visegrádi Együttműködés tagsága. A regionális fórumok között különleges jelentőséget tulajdonít a visegrádi csoportnak a közös érdekek érvényesítésében, a közös célok megvalósításában, és a folytatja erőfeszítéseit a közép-európai régió stabilitása és fejlődése érdekében.²⁷

Szlovákia a leíró mátrixokban próbálta az egyéntől a régió és az ország biztonsági helyzetének a negatívan ható elemeit meghatározni, ennek alapján építette fel stratégiáit.

4.3. A keresztények védelme a magyar biztonsági stratégiában

A Közel-Keleten és Európában is a keresztényüldözések célpontjaivá váltunk. Kereszténynek lenni ma veszélyes dolog, elsősorban az Iszlám Állam létezése miatt. 2001. szeptember 11-től kezdődött el az emberiség új időszámítása, amelyben felmerült a vallási indíttatású terrorizmus ellenes küzdelem elkerülhetlensége.

„Senki sem gondolta volna, hogy 2015-ben ennek a szervezetnek az új szárnya, az elhíresült, apokaliptikus Iraki és Levantei Iszlám Állam terrorszervezet *veszélyezteti a Közel-Kelet érzékeny egyensúlyát*. A világot sokkoló, az információs hadviselés minden elemét felhasználó szervezet a világhálón, annak minden megjelenési felületén villámgyorsan a hírek, az érdeklődés középpontjába került. Az Iszlám Állam nem csupán egy válságot idézett elő, de maga is egy többrétegű krízis, egy hatalmi vákuum eredményeként keletkezett. A Szovjetunió szétesésétől kezdve az Amerikai Egyesült Államok hegemoniája 2001. szeptember 11-ig megkérdőjelezhetetlen volt a nemzetközi rendszerben, viszont egyetlen globális

²⁶ Slovak Republic: *The Security Strategy of the Slovak Republic* (2005). II. fejezet, Security Environment of the Slovak Republic, 12-es pont, 3.

²⁷ Slovak Republic (2005): i. m. III. fejezet, Security Policy of the Slovak Republic. Stability and Predictability of the Security Environment, 72-es pont, 15.

nagyhatalomként sem volt mindenható. Sajnos az USA – miután katonailag beavatkozott a térségben – képtelen volt Észak-Afrikában és a Közel-Keleten stabilan működő államokat létrehozni. Líbia, Szíria, Afganisztán és Irak esete sem ezt példázta. Most olyan világban élünk, ahol nem csupán a legnagyobb hatalmak rendelkeznek a regionális status quót megváltoztatni képes befolyással, hanem egy nemrég keletkezett terrorszervezet is.²⁸

Resperger István a 2018-as *Budapest-jelentés a keresztényüldözésről* című kötetben megjelent tanulmányában kifejti, hogy az Iszlám Állam hosszú távú stratégiával rendelkezik. Az úgynevezett „hard power” eszközeit alkalmazva klasszikus terrorakciók elkövetésével a hitetlenek felmorzsolását akarják megvalósítani. Az Iszlám Állam nagy stratégiája az al-Káida által meghirdetett kalifátus létrehozása, az államhatárok lebontása a térségben, valamint a muszlimok tömegeinek betelepítése. A tanulmány szerint klasszikus terrorakciókat követnek el, a célzott gyilkosságok és kivégzések az ellenség elrettentését szolgálják, a meghódított városokban azonnal önkényes kivégzéseket hajtanak végre, amelyeknek célja a lakosság megfélemlítése és elrettentése. Minden történelmi korszakban üldöztek valamilyen vallást. Az üldöztetés nem csupán magára az egyénre irányul, hanem az egyházra, amely mögötte van.

A magyar Nemzeti Biztonsági Stratégia szerint a kontinensünkön elkövetett terrorcselekmények arra utalnak, hogy a szélsőséges vallási indíttatású terrorizmus egyre növekvő biztonsági kockázatot jelent Európa államai számára. Az Európába irányuló tömeges, ellenőrizetlen és illegális migrációt a terrorveszélyt növelő tényezőként nevezi meg. Ez a jelenség nehezen előrejelezhető aszimmetrikus fenyegetés, amely közvetlen, hosszú távon fennmaradó veszélyt jelent a világ és ezen belül különösen Európa biztonságára. A magyar kormány a kereszténység védelmével egyúttal a globális biztonsági kihívások közül az illegális migráció, a terrorizmus és a vallási extrémizmus ellen küzd.

A magyar kormány kormányzati szintre emelte a nemzetközi humanitárius politika részeként az üldözött keresztények megsegítését.

„A 2017-ben létrehozott Hungary Helps Program célja, hogy a fejlődő országokban és a különböző válságterületeken folyó segítségnyújtási és fejlesztési tevékenységek összehangoltan valósulhassanak meg. Magyarország lehetőségeihez mérten törekszik kiállni a rászorulókkal mellett és szerepet vállalni a nemzetközi humanitárius akciókban.”²⁹

A kereszténység megmentéséért folytatott regionális küzdelem egyik fontos eseménye a 2020-ban megkötött magyar–lengyel egyezmény aláírásával kezdődik, amely

²⁸ Resperger István: Az Iszlám Állam terrorszervezet keresztények elleni tevékenység alapjai. In Kaló József – Ujházi Lóránd: *Budapest-jelentés a keresztényüldözésről*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 13–14.

²⁹ Általános biztonságpolitikai reflexiók a keresztények biztonságának tükrében fejezet. Azbej Tristan – Kóré András – Tóth Bálint: A magyar állam szerepvállalása az üldözött keresztény közösségek védelme érdekében. In Kaló József – Ujházi Lóránd (szerk.): *Budapest-jelentés a keresztényüldözésről*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 25–32.

az üldözött keresztények közös támogatására jött létre.³⁰ Szlovákia is csatlakozott a magyar kezdeményezéshez 2018-ban, miután Lengyelország és Magyarország kormányzati szintre emelte a keresztényvédelmi humanitárius politikáját. Azbej Tristan államtitkár 2018-ban találkozott Karla Wusterovával, a szlovák külügyminisztérium fejlesztésért felelős helyettes államtitkárával, akivel már a projektalapú együttműködésről, a migráció megfékezését a helyben segítséssel orvosló V4-prioritásról egyeztettek.

„A visegrádi országok egymással párhuzamosan, külön-külön, esetenként minimális koordinációval is több tízezer üldözött keresztény életét tették könnyebbé. [...] Európában kiszakadnának a saját kultúrkörükből, és saját rítusuk szerinti vallásgyakorlásra is csak minimális – vagy esetleg a megfelelő papság hiányában semmilyen – lehetőség sem nyílna. A visegrádi országok módszere abban segít, hogy minden érintett fél megtarthassa önazonosságát, és megmaradhasson szírnek, irakinak, káldinak, maronitának. A lényeg az, hogy az általunk mutatott irány olyan, amely a Közel-Kelet keresztényeinek kétezer éves hagyományait segíti életben tartani egy vérzivataros időszakban.”³¹

A tanulmányunk második részében megvizsgáltuk, milyen alkotmányvédelmi kihívásokra reagálnak a V4-országok a nemzeti biztonsági és védelmi és katonai stratégiáikban: a hibrid aktivitást, a kibervédelmet, a terrorizmus, extrémizmus elleni küzdelmet, a migrációs válság leküzdését, az agresszív rezsimek háborús fenyegetéseit, az európai államok szomszédságában tapasztalható instabilitást, konfliktusokat, idegen harcosok benyomulását, térhódítását veszélyes fenyegetésnek tekintik. A magyar kormány a kereszténység védelmének politikai szintre emelésével egyúttal a globális biztonsági kihívások közül az illegális migráció, a terrorizmus és a vallási extrémizmus ellen küzd.

Tanulmányunk célkitűzései voltak, hogy bemutassuk a lehetséges stratégiai tervező modelleket, a stratégiakötés folyamatát, továbbá az alkotmányvédelem és keresztények védelmének kérdéseit a V4-országokban. Megállapíthatjuk, hogy a V4-országok a stratégiai tervezésükben, mint az alkotmány védelmét, Magyarország pedig élharcosként kezeli az üldözött keresztények helyzetét is.

A stratégiák általában 2030, 2032, 2035-ig adnak előrejelzéseket a világ biztonsági kihívásairól, kockázatairól és fenyegetéseiről. Egyértelműen a hibrid, aszimmetrikus, terrorista- és tömeges migrációs helyzet kezelése mellett a kibertérből érkező fenyegetések elhárítása a legszükségesebb, a jelenlegi koronavírus-világjárvány megoldása mellett.

A mai stratégiák megvizsgálása után megállapítható, hogy az országok a kialakításnál maximálisan figyelembe vették geopolitikai, geostratégiai helyzetüket, azt jól értékelték, közép hatalmi országgként, mint Lengyelország, vagy a kis országok is, a saját érdekeik alapján határozták meg dokumentumaikat.

³⁰ Magyarország Kormánya: *Magyar–lengyel humanitárius együttműködésről írtak alá megállapodást* (2020. augusztus 17.).

³¹ Tarcsay Péter: *Hogyan segítik a visegrádi országok az üldözött keresztényeket?* In Ujházi Lóránd – Kaló József – Petruska Ferenc (szerk.): *Budapest-jelentés a keresztényüldözésről*. Budapest, Háttér, 2019. 233.

A kisebb országok, Magyarország, Szlovákia és Csehország hasonlóan a Bartlett-modellhez és a leíró mátrixokhoz próbálta a stratégiai tervezés kérdéseit közelíteni. Szlovákia esetében láthatjuk, hogy az egyéntől az ország védelmének kérdéséig mindent figyelembe vettek, Csehország esetében hasonló a helyzet.

Magyarország nagyon friss, 2020-as Nemzeti Biztonsági Stratégiával, 2021-es Nemzeti Katonai Stratégiával rendelkezik. Ezek alapvetően meghatározzák az ország védelmének és a lakosság védelmének kérdéseit; nemzeti biztonsági stratégiánk maximálisan figyelembe veszi az összes biztonsági dimenzióban felmerülő kihívást, kockázatot és fenyegetést.

Nemzeti Katonai Stratégiánk az első olyan katonai stratégia a rendszerváltozás óta, amikor egy időben jelen van a politikai akarat a haderő magas színvonalú technikai ellátására, magas színvonalú kiképzésére és esetleges alkalmazási képességeinek a kifejlesztésére. Egyrészt az elrettentést kívánják ezzel megvalósítani, másrészt a védelmi beszerzésekkel az ország gazdasági fejlesztését, a védelmi ipar kiépítésével az ország gazdasági képességének növelését kívánjuk elérni.

Kulcsfontosságú lesz a „szoftver”, az úgynevezett személyi, humán állomány tiszt, tisztjelölti, altiszt állomány felkészítése, átképzése a jövő feladataira. A technikai feltételek adottak, a politikai támogatás jelentősen segíti a feladat végrehajtását, a pénzügyi források rendelkezésre állnak, a képzésre kell a fő hangsúlyt helyezni innentől. Paradigmaváltásra van szükség és az oktatásnál kell hogy elkezdődjön.

Felhasznált irodalom

- Azbej Tristan – Kóré András – Tóth Bálint: A magyar állam szerepvállalása az üldözött keresztény közösségek védelme érdekében. In Kaló József – Ujházi Lóránd (szerk.): *Budapest-jelentés a keresztényüldözésről*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 25–32.
- Balaton Károly – Tari Ernő – Hortoványi Lilla – Incze Emma – Laczkó Márk – Szabó Zsolt Roland: *Stratégiai és üzleti tervezés*. Budapest, Aula, 2007.
- Bárdiné Metzker Erika – Csuth Sándor: A települési önkormányzatok stratégiai vezetése. Polgármester Akadémia, 2008. Online: <http://xn--tosz-5qa.hu/uploads/dokumentumok-kiadvanyok/telepulesionkormanyzatokstrategiaivezetese.pdf>
- The Czech Republic: *National Security Strategy of the Czech Republic* (2015). Online: www.army.cz/images/id_8001_9000/8503/Security_Strategy_2015.pdf
- The Defence Strategy of the Czech Republic (2017). Online: www.army.cz/assets/en/ministry-of-defence/strategy-and-doctrine/defencestrategy2017.pdf
- Krajnc Zoltán (szerk.): *Hadtudományi lexikon. Új kötet*. Budapest, Dialóg Campus, 2019.
- Liddell Hart, Basil H.: *Stratégia*. Budapest, Európa, 2002.
- The Long Term Perspective for Defence 2035. Online: www.army.cz/assets/en/ministry-of-defence/basic-documents/dv-2035-aj.pdf
- Magyarország Kormánya: *Magyar–lengyel humanitárius együttműködésről írtak alá megállapodást* (2020. augusztus 17.). Online: <https://bit.ly/3AgHJav>
- Regényi Kund: Alkotmányvédelmi Hivatal. In Resperger István (szerk.): *Nemzetbiztonsági alapismeretek*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 4–5.

- Republic of Poland: *National Security Strategy of the Republic of Poland* (2020). Online: www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/National_Security_Strategy_of_the_Republic_of_Poland_2020.pdf
- Republic of Poland: *Structure of Polish Armed Forces* (é. n.). Online: www.gov.pl/web/national-defence/structure-of-polish-armed-forces
- Resperger István: *A stratégiai tervezés alapjai*. Budapest, ZMNE, 2005.
- Resperger István: Az Iszlám Állam terrorszervezet keresztények elleni tevékenység alapjai. In Kaló József – Ujházi Lóránd: Budapest-jelentés a keresztényüldözésekről. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 13–14.
- Slovak Republic: *The Security Strategy of the Slovak Republic* (2005). Online: www.mosr.sk/data/files/795.pdf
- Slovak Republic: *The Defence Strategy of the Slovak Republic* (2021). Online: www.mod.gov.sk/data/files/4291_defence-strategy-of-the-slovak-republic-2021.pdf
- Tarcsay Péter: Hogyan segítik a visegrádi országok az üldözött keresztényeket? In Ujházi Lóránd – Kaló József – Petruska Ferenc (szerk.): *Budapest-jelentés a keresztényüldözésről*. Budapest, Háttér, 2019. 233.
- Turi Laura Tamara – Resperger István – Túri Viktória: *Stratégiaalkotás, stratégiai módszerek. Tréning háttéranyag*. Budapest, NKE, 2013.
- Vida Csaba: A biztonságpolitikai leírómátrix. *Hadtudomány*, 21. (2011), 4. 36–53.

Jogi források

- 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2020-1163-30-22>
- 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról. Online: <https://hirlevel.egov.hu/2021/06/27/a-kormany-1393-2021-vi-24-korm-hatarozata-magyarország-nemzeti-katonai-strategiajarol/>